

Motion till riksdagen

1985/86:Jo714

Nils T Svensson och John Johnsson (s)

Forskning om naturområden

I sydvästra Skåne råder stor brist på mark för rekreation och friluftsliv. Ett flertal utredningar och nationella jämförelser har visat hur ojämnt denna del av välfärden är fördelad.

Av sydvästra Skånes ca 160 000 ha är mer än 100 000 ha åkermark. Endast ca 15 % är skogsmark och övrig mark. Stora delar av denna allemansrättsligt tillgängliga mark är inte tillgänglig i verklig bemärkelse. Den är militärt övningsområde, består av störningskänsliga våtmarker, den är otillgänglig genom privatisering av olika slag. Av historiska skäl har tätorterna vuxit fram i slättbygden. Avståndet till rekreationsmarken är så stort att bilfärder i allmänhet krävs för att nå ut till rekreationsområdena.

Sydvästskåne har landets produktivaste jordbruksmark. Vad som är mindre känt är att skogsmarken också är landets mest produktiva. Ökande krav på avkastning har medfört långtgående rationaliseringar i såväl jord- som skogsbruk. Brukningshinder som vegetationsridåer, diken, mangelgravar och dödisgropar har tagits bort. Skogsmarken har dränerats och tidigare betesmarker har planterats med i första hand granskog. På grund av den snabba tillväxten i skogen och den relativt korta granskogstraditionen i området har den sydvästskånska granskogen etablerats som stora "granåkrar". Värdet för rekreation och friluftsliv blir därför även på lång sikt av ringa värde.

Naturvårdslagstiftningen och lag om skydd för bokskog och ädellövskog innebär begränsat skydd för vissa marker. Skyddet är begränsat och innebär i de flesta fall ett passivt bevarande. Aktiva åtgärder för att förse invånarna med mark för rekreation och friluftsliv bedrivs av Malmö kommun, Malmöhus läns landsting och Stiftelsen för fritidsområden i Skåne.

Rationaliseringarna i jord- och skogsbruk har lett till en biologisk utarmning som nått oacceptabla nivåer. Fältvilt är i delar utrotat, floran har utarmats och i stora delar av landskapet har klimat och rationaliseringar lett till besvärande jordflykt.

Försök har gjorts att etablera ny växtlighet i landskapet dels för att förhindra jordflykt, lähäckar, dels ge skydd och föda åt fältviltet, viltremisser. Försöken är blygsamma och motverkar inte i tillräcklig utsträckning den tidigare utarmningen. Motsvarande försök på andra marker, skogsmark och betesmark, bedrivs endast inom naturreservat och då i begränsat och konserverande syfte.

Hotet mot markerna lämpade för rekreation och friluftsliv är stort, och med det dåliga utgångsläge som råder i regionen är det av stor vikt att

åtgärder vidtas. Det är nödvändigt att anslägga ett delvis nytt synsätt på hur markområden skall skötas för att tillgodose biologiska krav och för att ge utrymme för människornas berättigade krav på friluftsliv och rekreation.

Det arbete som Stiftelsen för fritidsområden i Skåne bedriver på Järavallen är inriktat på aktiv förändring av området för att berika det biologiska innehållet och för att ge tillfälle och utrymme för ökad rekreation för flera grupper. En utveckling av projekt Järavallen är enligt vår bedömning en möjlighet att få fram metodik och kunskap för att på bredare bas och med större säkerhet vända den hotande utarmningen av det sydvästskånska landskapet.

I projekt Järavallen ingår ett delprojekt som syftar till att utveckla skogsbruksplanen för ett befintligt skogsområde så att planen tar större hänsyn till rekreationskrav med hjälp av biologiskt inriktade åtgärder. Planen och skötseln skall utformas så att man får ett mer varierat biologiskt innehåll, större komplexitet, utan att ge avkall på normala skötselkrav.

I samarbete med Lantbruksuniversitetet i Alnarp har Stiftelsen initierat forskning som bygger på perceptionspsykologiska teorier för att ge grunden för ett bättre inventeringssystem, där upplevelserna av delområden tillmäts stor vikt. Detta arbete måste föras vidare genom fortsatt forskning.

I ett annat delprojekt på Järavallen har Stiftelsen förvärvat mark med avsevärda grustillgångar under grundvattenytan. Grus, även den kvalitet som finns på Järavallen, är en bristvara i regionen. Stiftelsen har genomfört förvärvet för att ta över brytningsrättigheter och garantera att återställning och brytning utförs så att landskapet får högre kvaliteter efter avslutad brytning är nuvarande status.

Det normala förfarandet vid de undersökningar som utförs i samband med exploateringsföretag innebär att man undersöker konsekvenser, oftast i negativ bemärkelse, för flora och fauna. Hur påverkas floran? Hur påverkas faunan? osv.

Principerna för det synsätt som bl. a. Järavallsprojektet bygger på utgår i stället från offensiva frågor: Hur skall vi påverka faunan? Hur bygger man upp önskvärda biotoper och ekosystem?

Synsättet är delvis främmande för svensk tradition. I utlandet, t. ex. Holland, där konkurrensen om marken sedan länge tvingar fram en mer medveten syn på möjligheterna att styra flora och fauna, har detta synsätt använts med framgång. I sydvästra Skåne råder motsvarande konkurrens, och det är nödvändigt att pröva dessa för svenska förhållanden nya vägar för att garantera ett variationsrikt landskap med rikt biologiskt innehåll och långsiktig ekologisk balans.

Kunskaperna om hur man skall gå till väga för att åstadkomma det önskade resultatet är begränsade i Sverige. Utländska exempel äger inte direkt tillämpning och accepteras inte alltid av svenska tillsynsmyndigheter. Utländska försök har dessutom ofta en sektoriserad inriktning.

Det bör därför påbörjas ett arbete med att formera tvärvetenskapliga grupper som kan sammanställa kunskap och avgränsa forskningsfältet. Syftet skall vara att undersöka och visa hur man kan styra etablering av flora och fauna med utgångspunkt från naturliga eller skapade förutsättningar. Avsikten är att samla forskningsområdet kring komplexa frågor som

biosystem och ekosystem. Stiftelsens "grussjöprojekt" är exceptionellt ur den synvinkeln och möjligheter finns att påverka de naturliga förutsättningarna. Utredningarna och forskningen runt ett sådant projekt kommer att ge kunskap för generell tillämpning.

Inom det biologiska området och speciellt när forskningen skall syfta till att beskriva konsekvenser av social karaktär måste ett tvärvetenskapligt synsätt användas. Forskargrupper tvärs över vetenskapliga fält måste formeras och "nyttjarsidan" måste representeras på lämpligt sätt. Enligt vår mening måste forskningen om naturområdets biologiska status och deras betydelse för miljö och rekreation fördjupas och prioriteras.

Mot. 1985/86
Jo714

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av att utveckla forskningen om naturområdets biologiska status och deras betydelse för miljö och rekreation och att Järavallsområdet i Skåne blir ett forskningsobjekt.

Stockholm den 22 januari 1986

Nils T Svensson (s)

John Johnsson (s)